

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Українська постмодерна проза як літературно-естетичний феномен

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

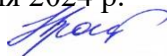
спеціальність **014 Середня освіта (Українська мова і література)**

освітньо-професійна програма
Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

ОР Магістр

Мова навчання

українська

Погоджено науково-методичною
комісією
факультету іноземної та
слов'янської філології
«30» серпня 2024 р.
Голова
Громова Н. В., кандидат
педагогічних наук, доцент

Суми 2024

Розробник:

Горболіс Лариса Михайлівна, доктор філологічних наук, професор

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 1 від «29» серпня 2024 року

Завідувач кафедри
проф.

Семеног О. М., докт. пед. наук,

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	магістр	Вибіркова	
		Рік підготовки	
2-й		2-й	
Семестр			
3		3	
Лекції			
12 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
16 год.		4 год.	
Самостійна робота			
60 год.		82 год.	
Консультації:			
2 год.			
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 90			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Дисципліна «Українська постмодерна проза як літературно-естетичний феномен» є вибірковою навчальною дисципліною циклу гуманітарних дисциплін. Викладається у магістратурі у другому семестрі. Робоча програма складена таким чином, щоб полегшити процес засвоєння знань студентами у галузі сучасної української белетристики. У програмі розглядаються питання теорії та практики історії української літератури. Програма в систематизованому вигляді визначає обсяг матеріалу, називає художні твори і джерела їх опублікування, подає навчальну та наукову літературу, містить списки джерел літератури.

Мета курсу полягає у вивченні особливостей сучасної художньої прози кінця ХХ – початку ХХІ ст. в Україні.

Завдання навчальної дисципліни:

- навчитися здійснювати аналіз літературного процесу з урахуванням єдності біографії письменника і його світогляду, художнього методу та значення творів;
- окреслити особливості зародження, становлення і розвитку сучасної української літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст.;
- сформулювати наукове уявлення про постмодерний художній твір як особливий, самостійний феномен культурно-історичного й естетичного пізнання дійсності;
- обґрунтувати доцільність багатовекторної методології аналізу художнього твору з урахуванням мистецької свідомості, психології творчості, особливостей історичного, культурного й естетичного «обличчя» епохи.

Предмет навчальної дисципліни – літературний процес постмодерного періоду в історії української літератури.

Здобувачі мають знати

- специфіку професії предметної галузі, основних концепцій, базових філологічних понять;

- знати і розуміти специфіку дисципліни, основі концепції, теорії, принципи роботи з літературним твором.

Здобувачі мають вміти

- здійснювати пошук відповідної лектури, обробляти, аналізувати, систематизувати, критично осмислювати інформацію з різних джерел;
- використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології;
- опановувати та оцінювати різноманітність технік і прийомів роботи з текстом постмодерного спрямування, а також засвоювати мультикультуральну практику до роботи з прозовим текстом, керуватися у своїй діяльності сучасною методологією;
- осмислювати текст як різнорівневу структуру, враховуючи провідні техніки дешифрування текстів, а також новітні підходи до осмислення літературних творів періоду незалежної України.

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової, творчої діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації; самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей)

(«Положення про систему забезпечення академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка», що ухвалене рішенням вченої ради університету протокол № 12 від 18 червня 2020 року https://www.sspu.edu.ua/images/2020/doc/polozhennya_pro_sistemu_zabezpechennya_ad_2866f.pdf).

Методи навчання

проблемно-пошукові, дослідницькі, проєктні, інтерактивні (вебінари, дистанційні освітні технології), самонавчання, практичні методи навчання (практичні та дослідні роботи).

Методики та технології навчання

теоретико-інформаційні (усний виклад, лекція, бесіда, розповідь, консультація, пояснення, обговорення, дискусія),
пошуково-творчі (мозкова атака, творчий діалог, інтерпретація текстів),
самостійна робота (виконання завдань),
контрольно-оцінювальні (контрольна робота).

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна «Українська постмодерна проза як літературно-естетичний феномен» передбачає засвоєння попередньо вивчених курсів.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	<p>Знання: студент на високому рівні самостійно й об'єктивно оцінює художні твори та характеризує літературний процес; знає особливості розвитку української літератури, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; володіє знаннями про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою; знає творчі біографії письменників, художні тексти; фахово оперує літературознавчими поняттями.</p> <p>Вміння: студент на високому рівні володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, обґрунтовувати власну оцінку і враховувати думку літературознавців; уміє порівнювати літературні факти, узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності; визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; вміє генерувати ідеї, виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування; вміє працювати (аналізувати, систематизувати, узагальнювати) з першоджерелами, літературно-критичними працями та застосовувати матеріал на практиці; чітко й аргументовано висловлює свої думки. Дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
82-89	<p>Знання: студент на високому рівні самостійно оцінює художні твори та характеризує літературний процес; знає особливості розвитку української літератури, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів (допускає незначні неточності); володіє знаннями про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою; знає творчі біографії письменників, художні тексти; оперує літературознавчими поняттями.</p> <p>Вміння: студент на високому рівні володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; уміє порівнювати літературні факти, узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності; визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; вміє генерувати</p>

	<p>ідеї, в основному вмiє виявляти та розв'язувати проблеми лiтературознавчого спрямування; вмiє працювати (аналiзувати, систематизувати, узагальнювати) з першоджерелами, лiтературно-критичними працями та застосовувати матерiал на практицi; чiтко й аргументовано висловлює свої думки. Дотримується принципiв академiчної доброчесностi.</p>
74-81	<p>Знання: студент на належному рiвнi самостiйно оцiнює художнi твори та характеризує лiтературний процес; знає особливостi розвитку української лiтератури, змiст естетичних теорiй, методiв, напрямiв, течiй, стилiв, жанрiв (допускає незначнi неточностi); у цiлому володiє матерiалом про специфiку взаємозв'язкiв творiв українського письменства зi свiтовою лiтературою й культурою; знає основнi етапи творчої бiографiї письменникiв, художнi тексти; оперує лiтературознавчими поняттями.</p> <p>Вмiння: студент на достатньому рiвнi володiє вмiнням аналізувати й поцiновувати художнi тексти, обгрунтовувати власну позицiю i враховувати думку лiтературознавцiв; умiє порiвнювати лiтературнi факти, узагальнювати, визначати їхнi подiбностi й вiдмiнностi; визначає змiстовi та формальнi компоненти художнiх текстiв; вмiє генерувати iдеї, в основному вмiє виявляти та розв'язувати проблеми лiтературознавчого спрямування; вмiє працювати з першоджерелами, лiтературно-критичними працями та застосовувати матерiал на практицi; чiтко й аргументовано висловлює свої думки. Дотримується принципiв академiчної доброчесностi.</p>
64-73	<p>Знання: студент оцiнює художнi твори та характеризує лiтературний процес, апелюючи до лiтературно-критичних праць; у цiлому знає особливостi розвитку української лiтератури, змiст естетичних теорiй, методiв, напрямiв, течiй, стилiв, жанрiв, хоча допускає помилки; у цiлому володiє матерiалом про специфiку взаємозв'язкiв творiв українського письменства зi свiтовою лiтературою й культурою (у вiдповiдях зустрiчаються неточностi); знає основнi етапи творчої бiографiї письменникiв, художнi тексти; в основному знає основнi лiтературознавчi поняття.</p> <p>Вмiння: студент володiє вмiнням аналізувати й поцiновувати художнi тексти, однак не завжди вмiє обгрунтовувати власну позицiю i враховувати думку лiтературознавцiв; умiє порiвнювати лiтературнi факти, узагальнювати, визначати їхнi подiбностi й вiдмiнностi, iнколи допускаючи негрубi помилки; визначає змiстовi та формальнi компоненти художнiх текстiв; в основному вмiє виявляти та розв'язувати проблеми лiтературознавчого спрямування, однак не завжди вмiє генерувати iдеї; вмiє працювати з першоджерелами, лiтературно-критичними працями, але не завжди правильно застосовує матерiал на практицi; чiтко висловлює свої думки. В основному дотримується принципiв академiчної доброчесностi.</p>
60-63	<p>Знання: студент не завжди об'єктивно оцiнює художнi твори та характеризує лiтературний процес, не апелює до лiтературно-критичних праць; у цiлому знає особливостi розвитку української лiтератури, проте не має системних знань про змiст естетичних теорiй, методiв, напрямiв, течiй, стилiв, жанрiв, допускає помилки; у цiлому володiє матерiалом про специфiку взаємозв'язкiв творiв українського письменства зi свiтовою лiтературою й культурою (у вiдповiдях зустрiчаються</p>

	<p>помилки / неточності); в цілому знає етапи творчої біографії письменників, художні тексти, основні літературознавчі поняття.</p> <p>Вміння: студент володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, однак не вміє обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; вміє порівнювати літературні факти, однак не вміє їх узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності, допускає помилки; визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; самостійно не вміє виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування, не вміє генерувати ідеї; в основному вміє працювати з першоджерелами, літературно-критичними працями, але не вміє застосовувати матеріал на практиці; не завжди чітко й аргументовано висловлює свої думки. В основному дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
35-59	<p>Знання: студент не володіє знаннями, які б дозволяли йому оцінювати художні твори та характеризувати літературний процес, не апелює до літературно-критичних праць; не знає особливостей розвитку української літератури, не має системних знань про зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів, допускає помилки; не на достатньому рівні володіє матеріалом про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою (у відповідях зустрічаються грубі помилки, неточності); побіжно володіє матеріалом про етапи творчої біографії письменників, художні тексти; не знає основних літературознавчих понять.</p> <p>Вміння: студент не володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, не вміє обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; не вміє порівнювати літературні факти, не вміє їх узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності, допускає помилки; з помилками визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; самостійно не вміє виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування, не вміє генерувати ідеї; в основному вміє працювати з першоджерелами, літературно-критичними працями, але не вміє застосовувати матеріал на практиці; не завжди чітко й аргументовано висловлює свої думки. Порушує принципи академічної доброчесності.</p>
1-34	<p>Знання: студент не володіє знаннями, які б дозволяли йому оцінювати художні твори та характеризувати літературний процес, не апелює до літературно-критичних праць; не знає особливостей розвитку української літератури, не має системних знань про зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів, допускає помилки; не володіє матеріалом про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою; не володіє матеріалом про етапи творчої біографії письменників, художні тексти; не знає основних літературознавчих понять.</p> <p>Вміння: студент не володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, не вміє обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; не вміє порівнювати літературні факти, не вміє їх узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності; не визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; не вміє виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування, не вміє генерувати ідеї; не вміє працювати з першоджерелами, літературно-критичними працями; не вміє чітко й аргументовано висловити свої думки. Порушує принципи академічної доброчесності.</p>

Розподіл балів

Розділ 1				Розділ 2					Усього	Загальна сума
Поточний контроль										
Т. 1.1	Т. 1.2	Т. 1.3	Т. 1.4	Т. 2.1	Т. 2.2	Т. 2.3	Т. 2.4	Т. 2.5		
7	7	7	7	7		7	8	8	58	
Самостійна робота										
6	6		6	6	6	6		6	42	

* Згідно з Положенням «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка. Новою редакцією» від 28.11.2022 року можливе зарахування результатів навчання. Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання, отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню (контрольній роботі тощо), які передбачені робочою програмою даної навчальної дисципліни. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно з переліком компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засоби діагностики результатів навчання проводяться відповідно до вимог Положення *«Порядок організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (від 25 травня 2020 року)»*.

Засобами діагностики та формами контролю є: поточний контроль (усне / письмове опитування, тестування, проекти, виконання творчих завдань, індивідуальна доповідь, участь у дискусіях та ін.), перевірка самостійної роботи, підсумковий контроль.

6. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ПОСТМОДЕРНІЗМ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХХ СТ. В ТЕОРЕТИКО-ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ ТА ХУДОЖНІХ ПРАКТИКАХ

Тема 1. 1. Українська література 90-хрр. ХХ століття: постмодерні стратегії.

Тема 1.2. Український літературний постмодернізм у контексті світових тенденцій розвитку.

Тема 1. 3. Проза періоду незалежності України: традиції і новаторство.

Тема 1.4. Деструкція особистості й проблеми людської моралі в українській літературі кінця ХХ ст. Творчість Олесь Уляненка.

Тема 1.5. Транслявання постмодерністських рис в українській масовій літературі.

Тема 1.6. Постмодернізм українського фентезі.

Тема 1.7. Філософізм прози Я. Мельника.

РОЗДІЛ 2. УКРАЇНСЬКА ЖІНОЧА ПОСТМОДЕРНА ПРОЗА: ПОСТАТІ, СТИЛЬОВА СПЕЦИФІКА, ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНА ПАРАДИГМА.

Тема 2.1. Українська жіноча проза 80–90-х років ХХ століття у контексті літературного процесу перехідної доби.

Тема 2. 2. Українська жіноча проза і постмодернізм.

Тема 2. 3. Проблема еміграції, заробітчанства в творах українських письменниць початку ХХІ ст.

Тема 2. 4. Сучасна жіноча проза: масовий сектор.

Тема 2. 5. Малі форми сучасної жіночої прози кінця ХХ ст.

Тема 2.6. Постмодерністські тенденції української жіночої есеїстика: тематика, проблематика, стильові тенденції.

Тема 2. 7. Риси постмодернізму у прозі Л. Голоти.

Тема 2.8. Постмодернізм твору Д. Матіяш «Роман про батьківщину».

Тема 2.9. М. Гримич-прозаїкня.

Тема 2.10. Проза Є. Кононенко.

Тема 2.11. Мала проза Л. Таран.

Тема 2.12. Роман «Дівчинка на кулі» О. Слоньовської.

Тема 2.13. Збірка «Маскарада» Віри Вовк.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ПОСТМОДЕРНІЗМ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХХ СТ. В ТЕОРЕТИКО-ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ ТА ХУДОЖНІХ ПРАКТИКАХ

Тема 1. 1. Українська література 90-хрр. ХХ століття: постмодерні стратегії. Особливості розвитку, жанрова специфіка, тематико-проблемний діапазон, типологія образів. Обставини розширення системи образів та проблематики в українській літературі другої половини ХХ ст. Дискурс постмодернізму в сучасній українській та світовій науковій думці. Академічна доброчесність здобувача у процесі опанування курсу «Українська постмодерна проза як літературно-естетичний феномен».

Тема 1.2. Український літературний постмодернізм у контексті світових тенденцій розвитку.

Світоглядно-філософська парадигма світового й українського постмодернізму. Модернізм і постмодернізм у світовому культурно-мистецькому просторі: аспекти взаємодії. Естетична платформа світового й українського літературного постмодернізму. Полістилістична практика текстотворення постмодерністських текстів. Специфіка картини світу угруповань. Український постмодернізм і метамодернізм

Тема 1. 3. Проза періоду незалежності України: традиції і новаторство. Традиції Т. Шевченка, В. Стефаника, Г. Косинки, Гр. Тютюнника у прозі письменників другої половини ХХ ст. Модернізм і постмодернізм: аспекти вияву в українській літературній практиці. Експериментаторство сучасної жіночої прози. Інтертекстуальність, філософська глибина новелістики. Різноманітна парадигма сучасної прози. Духовна культура українців в інтерпретації Дари Корній. Дара Корній: традиції та новаторство. Політична складова сучасної жіночої прози (Н. Степула «Небо незвідане, все і ніщо»).

Тема 1.4. Деструкція особистості й проблеми людської моралі в українській літературі кінця ХХ ст. Творчість Олеся Ульяненка. Новий типаж деструктивного героя в українській літературі кінця ХХ – початку ХХІ ст. Концепт хвороби в українській літературі початку ХХІ ст. Проблема виродження, насильства, індиферентності, соціальної байдужості у творах Ю. Іздрика, Є. Пашковського, О. Жупанського.

Тема 1.5. Трансляція постмодерністських рис в українській масовій літературі. Український постмодерний дискурс масової літератури: твори А. Кокотюхи, Любка Дереша, Лади Лузіної, Люко Дашвар, Наталки Сняданко, Лариси Денисенко.

Тема 1.6. Постмодернізм українського фентезі. Антиімперіалістична фантастика та альтернативна історія (Володимир Кожелянко), науково-технічна фантастика (Генрі Лаян Олді, Федір Чешко, Я. Мельник). Посилюється інтерес до інших художніх можливостей: відображення

альтернативності світу й паралельних вимірів (Марина і Сергій Дяченки, А. Валентинов). Нові технологічні можливості та готовність людини до зустрічі з ними (Я. Дубинянська, В. Аренєв). Кіберпанк. Базуючись на пізнанні новітніх комп'ютерних технологій і передбачаючи появу нових, цей напрям створює естетику віртуального світу. В українській фантастиці цей різновид поки що мало представлений (твори Р. Радутного, Тараса Антиповича).

Тема 1.7. Філософізм прози Я. Мельника. Літературна постать Я. Мельника у контексті української літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст. Жанрово-стильові особливості романістики Я. Мельника. «Чому я не втомлююся жити?» Я. Мельника: криза тілесності й ідентичності у повісті; художнє моделювання впливу біотехнологічного прогресу на подальший розвиток людства; питання втрати тілесної ідентичності людини; руйнація соціального самоототожнення через долання самотності, страху перед смертю, деструкцією у системі соціальних стандартів і стереотипів; нівелювання ключових категорій у процесі тілесної і соціальної ідентифікацій – народженні, житті й смерті. «Телефонуй мені, говори зі мною».

РОЗДІЛ 2. УКРАЇНСЬКА ЖІНОЧА ПОСТМОДЕРНА ПРОЗА: ПОСТАТІ, СТИЛЬОВА СПЕЦИФІКА, ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНА ПАРАДИГМА

Тема 2.1. Українська жіноча проза 80–90-х років ХХ століття у контексті літературного процесу перехідної доби. Прозові тексти письменниць 80-х років ХХ ст. (Н. Бічуї, Г. Гордасевич, Л. Пономаренко) і 90-х років ХХ ст. (С. Йовенко, Є. Кононенко, С. Майданської, Г.Тарасюк): спільне, відмінне, своєрідне, взаємоперехідність і взаємозумовленість. Типологія героїнь у жіночій прозі 80–90-х років ХХ ст.

Тема 2. 2. Українська жіноча проза і постмодернізм. Риси постмодернізму в творах українських письменниць. Критика та літературознавство про сучасну жіночу прозу. Постколоніалізм і українська

жіноча проза. Постмодернізм, фемінізм і література. Інтелектуалізм сучасної української жіночої прози. Гінокритика (акцентування на постаті жінки-письменниці; пошук конструктивних засобів для аналізу жіночої літератури). Жіноча культура і антропологія, історія та соціологія. Е. Шовалтер про чотири моделі гінокритики (біологічна, лінгвістична, психоаналітична та культурна).

Тема 2. 3. Проблема еміграції, заробітчанства в творах українських письменниць початку ХХІ ст. Є. Кононенко «Зустріч у Сан-Франциско», роман «Де мій брат» М. Мориквас, Леся Степовичка «Шлюб із кухлем Пільзенського пива», Л. Білик «Душі в екзилі».

Тема 2. 4. Сучасна жіноча проза: масовий сектор. Стилєова специфіка, проблемно-тематичний діапазон масової жіночої прози. Творчість С. Талан, Люко Дашвар, О. Вдовиченко.

Тема 2. 5. Малі форми сучасної жіночої прози кінця ХХ ст. Особливості авторського світобачення. Погляди письменниць на літературу. Аналіз творів. Валентини Мастерової – книги оповідань «Так плакало дерево», «Крила». Галерея характерів, образів, доль; Ольги Деркачової «Кишеньковий янгол», «Тікай до Кракова»; Людмили Тарнашинської – збірки «Парасоля на кожен день», «Сходження на Фудзіяму». Роль заголовків, епіграфів. Інтелектуалізм, урбанізм, кінематографізм прози. Філософська зорієнтованість творів прозаїкині. Духовне сходження героїв. Кольористика («Зелений позирк у надвечір'я»), емоція в кольорі; Людмили Таран «На порозі», «Чорнолощений горщик», «Мужчина її життя»; Світлани Поваляєвої «Атракціон».

Тема 2.6. Постмодерністські тенденції української жіночої есеїстика: тематика, проблематика, стилєові тенденції. Світлана Пиркало «Грааль і три креветки», О. Забужко «Хроніки від Фортінбраса», «З мапи книг і людей», «Let my people go: 15 текстів про українську революцію, І знов я влізаю в танк...», «Планета Полин».

Тема 2. 7. Риси постмодернізму у прозі Л. Голоти. Роман «Епізодична пам'ять»: структура, проблематика, образи. Сміслові наповнення образів дзеркал, сонячних людей. Мала проза Л. Голоти. Оповідання «Між акаціями і берестками».

Тема 2.8. Постмодернізм твору Д. Матіяш «Роман про батьківщину». Загальний огляд творчості Д. Матіяш. «Реквієм для листопаду», «Історії про троянди, дощ і сіль». «Роман про батьківщину»: особливості архітектоніки; еkleктичність; наратологічна специфіка; метафорика роману; проблематика; інтертекстуальність та її роль і значення; апунктуаційні особливості роману; образ Батьківщини (частотність вживання, змістове наповнення); образи батька, мами, бабуні).

Тема 2.9. М. Гримич-прозаїкня. «Егоїст». «Фріда», «Клавка», «Сашко», «Бранзолія».

Тема 2.10. Проза Є. Кононенко. Зб. оповідань «Колосальний сюжет», «Повії теж виходять заміж», «Зустріч у Сан-Франциско», роман «Імітація», роман «Російський сюжет». Т. Гундорова про творчість Є. Кононенко.

Тема 2.11. Мала проза Л. Таран («Свіжина», «Утаємничена», «Люся» та ін. оповідання й новели письменниці).

Тема 2.12. Роман «Дівчинка на кулі» О. Слоньовської. Тематика, проблематика, особливості побудови та нарації твору. Образ головної героїні.

Тема 2.13. Збірка «Маскарада» Віри Вовк як відображення індивідуальної стильової манери В. Вовк.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ 1. ПОСТМОДЕРНІЗМ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХХ СТ. В ТЕОРЕТИКО-ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ ТА ХУДОЖНІХ ПРАКТИКАХ										
Тема 1. 1. Українська література 90-хрр. ХХ століття: постмодерні стратегії	2	2				2	2			
Тема 1.2. Український літературний постмодернізм у контексті світових тенденцій розвитку.	2	2				2		2		
Тема 1. 3. Проза періоду незалежності України: традиції і новаторство.	8				8	9				9
Тема 1.4. Деструкція особистості й проблеми людської моралі в українській літературі кінця ХХ ст. Творчість Олеся Ульяненка.	10	2			8	9				9
Тема 1.5. Транслявання постмодерністських рис в українській масовій літературі.	8				8	8				8
Тема 1.6. Постмодернізм	2		2							

українського фентезі.										
Тема 1.7. Філософізм прози Я. Мельника.	2		2							
Розділ 2. РОЗДІЛ 2. УКРАЇНЬСЬКА ЖІНОЧА ПОСТМОДЕРНА ПРОЗА: ПОСТАТІ, СТИЛЬОВА СПЕЦИФІКА, ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНА ПАРАДИГМА										
Тема 2.1. Українська жіноча проза 80–90-х років ХХ століття у контексті літературного процесу перехідної доби.	2	2				2	2			
Тема 2. 2. Українська жіноча проза і постмодернізм.	10				10					
Тема 2. 3. Проблема еміграції, заробітчанства в творах українських письменниць початку ХХІ ст.	2	2								
Тема 2. 4. Сучасна жіноча проза: масовий сектор.	2		2			2		2		
Тема 2. 5. Малі форми сучасної жіночої прози кінця ХХ ст.	10				10					
Тема 2.6. Постмодерністські тенденції української жіночої есеїстики: тематика, проблематика, стильові тенденції.	2		2							

Тема 2. 7. Риси постмодернізму у прозі Л. Голоти.	2		2			8				8
Тема 2.8. Постмодернізм твору Д. Матіяш «Роман про батьківщину».	2		2			8				8
Тема 2.9. М. Гримич- прозаїкня.	2		2			8				8
Тема 2.10. Проза Є. Кононенко.	2	2				8				8
Тема 2.11. Мала проза Л. Таран.	8				8	8				8
Тема 2.12. Роман «Дівчинка на кулі» О. Слоньовської.	2		2			8				8
Тема 2.13. Збірка «Маскарада» Віри Вовк.	8				8	8				8
	90	12	16	2	60	90	4	4		82

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Денна форма
1	Тема 1.6. Постмодернізм українського фентезі.	2
2	Тема 1.7. Філософізм прози Я. Мельника.	2
3	Тема 2. 4. Сучасна жіноча проза: масовий сектор.	2
4	Тема 2.6. Постмодерністські тенденції української жіночої есеїстики: тематика, проблематика, стильові тенденції.	2
5	Тема 2. 7. Риси постмодернізму у прозі Л. Голоти.	2

6	Тема 2.8. Постмодернізм твору Д. Матіяш «Роман про батьківщину».	2
7	Тема 2.9. М. Гримич-прозаїкня.	2
8	Тема 2.12. Роман «Дівчинка на кулі» О. Слоньовської.	2
Разом		16

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бернадська Н. Жанри літературної критики: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Логос, 2020. 118 с.
2. Григорчук М. Куди йдеш, Україно?: відгуки, огляди, рецензії. Київ: Український письменник, 2020. 280 с.
3. Дячишин Б. Про моменти життя, обійняті словами: есеї про літературу . Львів: Растр-7, 2021. 140 с.
4. Інтермедіум Кассандра: Інтермедіальні студії / за ред. С. Маценки; відповід. ред. О. Левицька. Львів : Априорі, 2024. 388 с.
5. Історія української літератури: у 12 т. Т.12: Література після 1991 року / наук. ред. Р. Харчук. Київ : Наукова думка, 2024. 1025 с.
6. Історія української літератури: ХХ – початок ХХІ ст. : навчальний посібник: у 3-х т. / за ред. В. І. Кузьменка. Київ: ВЦ «Академія», 2017. Т. 3. 544 с.
7. Кизилова В. Динаміка української літературної прозової казки: монографія. Київ: Талком, 2020. 211
8. Ковацька О. Українська постколоніальність у текстах і контекстах / редакція Дмитра Єсипенка і Кароля Ковацького. Брустури: Дискурсус, 2022. 172 с.
9. Ковацька О. Українська постколоніальність у текстах і контекстах. Брустури: Дискурсус, 2022. 172 с.
10. Кузьменко В. Історія української літератури ХХ – початку ХХІ ст.: У 3 т. Т. 3. Київ: ВЦ «Академвидав», 2017. 544 с.

11. Модернізм в українській літературі ХХ — початку ХХІ століття: пам'ять, коди, практики: монографія / відп. ред. Тарас Пастух. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2023. 758 с
<https://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/publications/books/book/?newsid=1239>
12. Наєнко М. Інтервал. Київ: Освіта України. 2021. 676 с.
13. Палинський В. Час творити. Есеї про поетів, прозаїків, митців. Львів: Априорі, 2019. 524 с.
14. Поліщук Я. Пошуки Східної Європи: тіні минулого, міражі майбутнього. Чернівці: Видавництво 21, 2020. 192 с.
15. Поліщук Я. Сім поглядів на війну. Дух і літера, 2025. 240 с.
16. Саєнко В. Поезія Ліни Костенко: традиція, контекст, художня своєрідність. Київ: Смолоскип, 2020. 640 с.
17. Соловей О. Речник Апокаліпси (До розуміння творчої місії Олеся Ульяненка): статті, рецензії, есеї. Вороновиця: Простір Літератури, 2022. 220 с.
18. Шпиталь А. Г. Глибини та мілководдя української історичної прози. Історико-публіцистичне видання. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2020. 308 с.

Додаткові:

1. Бондаренко В. Сучасна українська та зарубіжна культура : курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра всіх спеціальностей. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 204 с.
2. Василенко В. Слід Антея. Українська еміграційна література другої половини ХХ століття: ідеї, тексти, постаті. Київ: Дух і Літера, 2024. 656 с.
3. Виявляється, ти був у підвалі Маріупольського театру, Боже! Збірник поезії. Київ : Сулакаурі», 2023. 142 с.
4. Григорчук М. Куди йдеш, Україно?: відгуки, огляди, рецензії. Київ: Український письменник, 2020. 280 с.

5. Колошук Н. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: у 2 ч. Ч. 2: Після модерну: навчальний посібник для закладів вищої освіти. Київ : ВД «Кондор», 2023. 432 с. URL:
<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22965>
6. На шляху національно-історичного самоусвідомлення: нова українська література. Київ: Фоліант, 2023. 536 с.
7. Незалежність у полум'ї війни: українська література спротиву: колективна монографія / за наук. ред. Миколи Жулинського. Київ, 2024. 460 с.
8. Слабошпицький М. З присмеркового дзеркала. Київ : Ярославів Вал, 2020. 644 с.
9. Стефаниківський чин : антологія. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2021. 214 с.
10. Штейнбук Ф. Під «Знаком Саваофа», або «Там, де...» Ульяненко: монографія. Ч. 2. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2022. 392 с.
11. Штейнбук Ф. Під «Знаком Саваофа», або «Там, де...» Ульяненко : монографія. Ч. 1. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2020. 396 с.

Інформаційне забезпечення

1. Ануфрієв О. Своєрідність образно-символічної поетики української народної культури. URL: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/anyfrieiev.pdf>.
2. Варикаша М. М. Література non-fiction: поміж фактом і фікцією. URL: <http://www.dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/38201>.
3. Горболіс Л. Екокультурний вектор образу головного героя роману Мирослава Дочинця «Горяннин. Води Господніх русел». URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2017_9_2_19
4. Горболіс Л. Екотілесний аспект осмислення взаємин людини і природи в романі Мирослава Дочинця «Світован. Штудії під небесним шатром». URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2017_9_3_15.

5. Гундорова Т. Постколоніальний роман генераційної травми та постколоніальне читання на Сході Європи. URL: <http://uamoderna.com/md/hundorova-postkolonial-novel-generational-trauma>
6. Дацюк С. Цивілізаційний контекст української революції. URL : http://www.jimagazine.lviv.ua/2015/Datsyuk_Cyvilizacijnyj_kontekst_ukrain_revolucii.htm.
7. Домінанти літературознавчого процесу початку XXI ст. URL: <http://www.dontsov-nic.com.ua/petro-ivanyshyn-ukrajinske-literaturoznavstvo-postkolonialnoho-periodu-dominanty-literaturoznavchoho-protsesu-pochatku-xxi-st/>.
8. Іванишин М. В. Сучасний літературний процес та метакритичний дискурс: проблеми класифікації стильової ідентифікації та стратегій інтерпретацій. URL: http://www.nbu.gov.ua/UJRN/molv_2017_4.3_24
9. Квасніцька Ю. Українська література кінця XX – початку XXI століття. URL: <https://www.vseosvita.ua/library/ukrainska-literatura-kinca-hh-pocatku-hhi-stolitta-34416.html>.
10. Коцарев О. Сім книг про Майдан і війну. Ще не осмислення, але ретельна фіксація реальності : огляд. URL: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/62544/Sim_knyg_pro_Majdan_i_Vijnu_Shhe.
11. Коцур В. П. Словник символів. Київ : Народознавство, 1997. 156 с. URL: <http://ukrlife.org/main/evshan/symbol.htm>
12. Кушнерюк Ю. Концепція радянської ментальності в українській молодіжній прозі початку XXI століття. URL: https://www.web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/fil_2008_1_2/2008-26-06/kushneryuk.pdf.
13. Ленська С. Генетичні та структурні аспекти жанру в літературознавстві XX століття. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1808/1/Lenska.pdf>

14. Сучасний літературний процес: імена та тенденції : аналітично - інформаційне видання / Сумська обл. універс. наук. б-ка ; уклад. С. В. Сагайдак, Г. П. Кашуба. URL: <http://www.webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:OKbKYfcNYm8J:ounb.sumy.ua/publish/2009/lit.doc+&cd=8&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.
15. Твори сучасних українських письменників. Рекомендаційний список літератури. URL: <http://www.dgma.donetsk.ua/docs/biblio.pdf>.
16. Українська література кінця ХХ – початку ХХІ ст. На шляху до нового відродження. URL: <https://www.ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2666-ukrajinska-literatura-kintsya-xx-pochatku-xxi-st-na-shlyakhu-do-novogo-vidrodzhennya>.
17. Філоненко С. Гендерна проблематика і нова концепція особистості жінки в сучасній українській жіночій прозі. URL: <http://www.bdpu.org/philologicalfaculty/.../s.../gender1.doc>.
18. Шейко В. М. Еволюція літературно-художніх напрямів в Україні (XVII – початок ХХІ ст.): історико-культурологічний вимір. URL: https://www.ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura32/04.pdf.
19. Шумило Н. *Національна модель літературного розвитку* (зі сторінок «Історії української літератури»). URL: <https://www.il-journal.com/index.php/journal/article/view/695/496>

Праці Горболіс Л. М. із проблем сучасної української літератури

1. Горболіс Л., Горпинченко Л. Художні особливості прози про АТО Євгена Положія : монографія. Суми : ФОП Цьома С. П., 2019. 112 с.
2. Горболіс Л., Коренева Д. Жанрово-стильова парадигма прози Раїси Іванченко : монографія. Суми : ФОП Цьома С. П., 2018. 104 с.

3. Горболіс Л. Творчий портрет художника в повісті Тетяни Сидоренко «Ольга, дружина Пікассо». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70), № 1. 2020. С. 136 - 140.
4. Горболіс Л. Музика болю й радості в «Акордеоні» Миколи Жулинського. *Слово і Час*. 2020. № 4. С. 104-110.
5. Горболіс Л. Міжмистецькі контакти українського тексту: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 312 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9984>
6. Горболіс Л. Природоохоронний компонент збірки «Апокрифи лісу» Петра Сороки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71), № 1. 2021. Ч. 3. С. 16-20. http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/part_3/6.pdf
7. Chernysh Anna, Horbolis Larysa, Pohrebennyk Volodymyr. Literary studies and psychoanalysis: methodological aspects of interaction. *Wisdom*. 2021. Vol. 18. № 2. P. 6-16. DOI: 10.24234/wisdom.v18i2.481 ISSN 1829-3824 (Print). URL: <https://www.wisdomperiodical.com/index.php/wisdom/article/view/481/297>
8. Anna Chernysh, Larysa Horbolis. The ukrainian experience of national identity transformation (On the material “under the wings of big mother” by S. Protsiuk). *Amazonia Investiga*. Vol 10 No 46 (2021). P. 273-280. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.46.10.27> ISSN 2322-6307. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1796>
9. Горболіс Л. Проза Олеся Ульяненка: дискусія триває. *Питання літературознавства*. Вип. 104. 2021. С. 239-247. doi:

- 10.31861/pytlit2021.104.239. URL:
<http://pytlit.chnu.edu.ua/article/view/249496>
10. Horbolis, L., Ishchenko, O., Novykov, A., Marieiev, D., & Hrychanyk, N. (2021). The Cinemapoetics of the modern Ukrainian novel: Myroslav Dochynets' creative works. *Amazonia Investiga*, 10(48), P. 209-217. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.48.12.22> DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.48.12.22>
11. Kobylko, N., Honcharuk, O., Horbolis, L., & Antonovych, S. (2022). Features of Modern Ukrainian Military Prose (on the example of Bohdan Zholdak's film story "Ukry" and Yevhen Polozhii's novel "Ilovaisk"). *Amazonia Investiga*, 11(53), P. 92-100. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.9> URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2008/2679>
12. Larysa Horbolis, Anna Chernysh, Olena Ishchenko, Maryna Kushnierova. Corporeality narrative in Ukrainian literature: culturosophical aspect. *Wisdom*. 2(22), 2022. P. 182-192. 2(22), 2022. P. 182-192. URL: <https://www.wisdomperiodical.com/index.php/wisdom/article/view/714/456> DOI: 10.24234/wisdom.v22i2.714
13. Горболіс Л. Образ заробітчанки в романі Віри Нестерчук «Авантюрки на зеленій траві». *Філологічні трактати*. 2022. Т. 14. № 2. С. 31-37. URL: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/index.php/journal/article/view/1037>
14. Горболіс Л. Герой-захисник у творчості Бориса Гуменюка: етнопсихологічний аспект. *UCRAINICA X. SOUČASNÁ UKRAJINISTIKA PROBLÉMY JAZYKA, LITERATURY A KULTURY: Sborník příspěvků*. OLOMOUC, 2023. S. 440-445. ISBN 978-80-244-6295-0 <https://www.vydavatelstviupol.cz/en/978-80-244-6295-0> <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/13636>

15. Горболіс Л. Інтермедіальність української літератури: тенденції розвитку, етапи становлення, національна своєрідність. Trends in the development of philological education in the era of digitalization: European and national contexts : Scientific monograph. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2023. P. 131-159. <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/320/8715/18216-1>
16. Novykov, A., Hohol, N., Horbolis, L., Marieiev, D., & Kleimenova, T. (2023). The archetype of a woman warrior in the work of Svitlana Alexievich. *Amazonia Investiga*. 12(65), 84-95. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.9> URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2389>
17. Горболіс Л. Чорнобиль як текст у творах Маркіяна Камиша. *Слово і Час*. 2023. № 3. С. 50-65. <https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/1101>
<https://doi.org/10.33608/0236-1477.2023.03.50-65> Категорія Б.
18. Horbolis, L., Kobylko, N., Rudenko, S., Veretiuk, T., & Antonovych, S. Discourse of disease in Lesia Ukrainka's epistolary. *Amazonia Investiga*. 2023. № 12 (67). P. 305-316. <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2473> DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.27>
<https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.27>
19. Горболіс Л. М., Лисянська В. В. Інтертекстуальність як механізм художнього моделювання культури спротиву героїв роману «Точка неповернення» Дмитра Вербича. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 29. Т. 1. С. 263-268. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.49>
http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/29/part_1/29-1_2023.pdf
20. Ishchenko, O., Horbolis, L., Zhylenko, I., Havryliuk, I., & Yanenko, Y. (2023). Literature and mass communication: signs of interaction (based

on the Myroslav Dochynets' creative work). *Amazonia Investiga*, 12 (68), 103-111. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.68.08.10>

21. Горболіс Л. Екокрітика: методологічна інтеграція, взаємодія, інтерпретація: монографія. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. 209 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/14655>

22. Ishchenko, O., Horbolis, L., Bondarenko, O., Zhylenko, I., & Havryliuk, I. (2024). Features of the poetics of contemporary antiutopia (based on the of the trilogy "The Time" by Yuri Shcherbak). *Amazonia Investiga*, 13(80), 122-130. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.80.08.11>

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Конспекти лекцій.

Плани практичних занять.

Праці авторки програми.

Мультимедійна техніка для презентацій.